

Provjera faktorske strukture hrvatske verzije Upitnika suočavanja parova sa stresom u partnerskom odnosu

Maja Laklija*, Slavica Blažeka Kokorić**, Antun Volenik***

Sažetak

Cilj je rada provjeriti faktorsku strukturu i metrijske karakteristike hrvatske verzije Upitnika suočavanja parova sa stresom u partnerskom odnosu (Dyadic Coping Inventory), prema Bodenmannu. Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku od 245 sudionika zaručnikoga tečaja. Dobivena je osmofaktorska struktura upitnika. S obzirom na to da ekstrahirani faktori nisu u potpunosti podudarni s faktorskom strukturom originalnoga upitnika, dobiveni rezultati ukazuju na određene specifičnosti u primjeni hrvatske verzije upitnika, a treba ih sagledati i u kontekstu specifičnih obilježja uzorka ovoga istraživanja. Provjera metrijskih karakteristika pokazala je zadovoljavajuću pouzdanost dobivenih subskala i mogućnost daljnje primjene navedenoga instrumenta.

Ključne riječi: partnerski odnos; stres; suočavanje; metrijske karakteristike upitnika

Uvod

Istraživanja o djelovanju stresa na kvalitetu interakcija u partnerskom odnosu sustavno se provode od 80–tih godina 20. stoljeća, kada su Bodenmann i suradnici putem različitih longitudinalnih i transverzalnih, eksperimentalnih i retrospektivnih istraživanja počeli pratiti promjene u razvojnom tijeku, dinamici i ishodu partnerskih odnosa kod suočavanja parova sa stresnim situacijama

* Prof. dr. sc. Maja Laklija, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Adresa: Nazorova 51, 10000 Zagreb, Hrvatska. ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2580-4983>. E-adresa: mlaklija@pravo.hr

** Prof. dr. sc. Slavica Blažeka Kokorić, Pravni fakultet Sveučilište u Zagrebu. Adresa: Nazorova 51, 10000 Zagreb, Hrvatska. ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3846-8384>. E-adresa: sblazeka@pravo.hr

*** Doc. dr. sc. Antun Volenik, Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Adresa: Jordanovac 110, 10000 Zagreb, Hrvatska. ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1017-3218>. E-adresa: voleniks@gmail.com

(Bodenmann, 2008, 108). Pregled domaće literature pokazuje da je to područje u Hrvatskoj istraživački zanemareno. Različiti domaći istraživači bavili su se proučavanjem odrednica individualnih strategija suočavanja sa stresom te njihove povezanosti sa zadovoljstvom životom, subjektivnom dobrobiti i sl. (Vulić–Prtorić, 2001; Kalebić–Maglica, 2007; Mirjanić i Milas; 2011, Brkić i Rijevec, 2011). Također, prisutna su domaća istraživanja o suočavanju sa stresom u roditeljskoj ulozi te u okviru različitih zanimanja (Milić Babić i Laklija, 2013; Pavlović i Sindik, 2014; Glavina Jelaš et al., 2014). Važnost proučavanja načina suočavanja sa stresom prepoznata je i u kontekstu istraživanja odrednica individualne i obiteljske otpornosti (Doležal, 2006; Berc, 2012; Ferić et al., 2016; Mirosavljević i Čosić, 2021). Nažalost, u domaćim radovima izostao je interes za proučavanje otpornosti parova, a navedenoj je temi u stranoj literaturi posvećen velik broj radova (Cheung, 2008; Sanford et al., 2015; Reid i Ahmad, 2015; Fergus i Skerrett, 2015; Bradley i Hojjat, 2017). S obzirom na prisutne trendove porasta nestabilnosti suvremenih brakova, istraživanja o otpornosti parova vrlo su aktualna jer se njima nastoji dobiti odgovor na pitanje zašto neki parovi uspijevaju prebroditi poteškoće i održati se zajedno, a veze drugih propadaju (Bradley i Hojjat, 2017, 588). Sanford i suradnici (2015, 1243) ističu da je važan čimbenik otpornosti parova upravo sposobnost partnera da si pruže međusobnu podršku u nošenju s različitim stresnim životnim događajima. Također, u istraživanjima Bodenmanna i njegovih suradnika 2000. i 2005. nađeni su snažni empirijski dokazi da je upravo način na koji se parovi nose s različitim izvorima stresa snažan prediktor subjektivne dobrobiti partnera, kvalitete komunikacije, zadovoljstva vezom i stabilnosti braka (usp. Bodenmanna, 2008, 108). Pri tom je utvrđeno da je sposobnost para da se zajednički suoči sa stresnim situacijama snažniji prediktor kvalitete i stabilnosti partnerskoga odnosa od načina individualnoga suočavanja i dostupnosti različitih izvora socijalne podrške iz socijalne mreže para. Navedena istraživanja u skladu su s postavkama teorije bračne i obiteljske krize koju je razvio Hill 1949. (usp. Obradović i Čudina Obradović, 1998, 664). Teorija naglašava da se svi parovi tijekom braka susreću s različitim stresnim događajima koji od njih zahtijevaju prilagodbu, no i da se parovi međusobno razlikuju prema načinu odgovora na stresne situacije. Ako parovi nemaju sposobnost zajedničkoga suočavanja sa stresnim situacijama te nisu u mogućnosti uspješno razriješiti bračnu krizu izazvanu stresnim događajem, doći će do opadanja bračne kvalitete i posljedično do smanjenja bračne stabilnosti. Navedenu teoriju nadopunili su McCubbin i Patterson 1982. (usp. Obradović i Čudina Obradović, 1998, 665) naglašavajući da »teškoće u rješavanju prvotnoga stresnog doživljaja stvaraju nove stresove, čime se situacija sve više otežava i smanjuje se mogućnost prilagodbe ili rješenja bračne krize« (Karney i Bradbury 1995. prema Čudina Obradović i Obradović, 2006, 124). Dodatno su istaknuli da isti ili slični stresni događaj može različito djelovati na bračnu kvalitetu određenoga para, ovisno o osobinama i prethodim iskustvima partnera te ovisno o adaptivnim procesima koji su tipični za neki odnos.

U suočavanju sa stresnim situacijama partneri mogu u međusobnim interakcijama koristiti različite vrste pozitivnih ili negativnih interakcija (Sanford et al.,

2015, 1243). Pri tom mogu biti u većoj ili manjoj mjeri orijentirani na ublažavanje simptoma stresa ili na aktivno rješavanje problema (Bodenmann, 2008, 108). U procesu dijadnoga suočavanja međusobno djeluju tri čimbenika: signali stresa jednoga partnera, percepcija tih signala od strane drugoga partnera i reakcija toga partnera na signale (Bodenmann, 2008, 108). Sam proces počinje kada jedan partner prenosi stresno iskustvo drugomu partneru, bilo verbalno (primjerice otvarajući neke teme) ili neverbalno (primjerice zatvaranjem i izbjegavanjem razgovora). Prema Bodenmannu (2008, 108) uobičajeni su oblici dijadnoga suočavanja: zajedničko suočavanje (partneri zajednički ulažu napore u suočavanje sa stresnim događajem kojemu su oboje izloženi), (ne)podržavajuće ponašanje jednoga partnera prema drugomu partneru koji je primarno pogođen stresnim događajem i tzv. delegirano suočavanje u kojem partner preuzima na sebe zadatke drugoga partnera koji je primarno pogođen stresnim događajem s ciljem olakšavanja rješavanja problemske situacije i ublažavanja stresa.

Istraživanja o dijadnom stresu i suočavanju parova provode se kroz nekoliko modela, kao što su model suočavanja usmjeren na odnos, model empatičnoga suočavanja, model suočavanja s kongruencijom te sistemsko–transakcijski model (Shujja et al., 2020, 183). Svim je spomenutim modelima zajedničko to da propituju dijadni stres i načine na koji se partneri suočavaju s njim. Sistemsko–transakcijski model (STM), koji čini teorijsku podlogu ovoga rada i koji je kreiran od autora upitnika korištenoga u ovom istraživanju, pri tom se izričito usredotočuje na komunikaciju partnera o stresu i na manifestaciju međusobnih ponašanja partnera u suočavanju sa stresnim događajem. Ključno je polazište u STM modelu da se stresno iskustvo prelijeva s jednoga partnera na drugog, iz jedne životne domene na drugu (primjerice s posla na obitelj), a vanjski izvori stresa nerijetko postaju unutarnji (Shujja et al., 2020, 184). Za procjenu dijadnoga suočavanja, Bodenmann (2008) je razvio upitnik Dyadic Coping Inventory (DCI) kojim se procjenjuje način komunikacije partnera i dijadno suočavanje sa stresnim situacijama. Upitnik ima 37 čestica raspoređenih unutar devet podskala, koje se odnose na procjenu osobnih i partnerovih pozitivnih, podržavajućih te negativnih, nepodržavajućih oblika dijadnoga suočavanja. Upitnik DCI na uzorku od 2.399 ispitanika pokazao je dobru pouzdanost ljestvica i zadovoljavajuću konvergentnu, diskriminirajuću i prognostičku valjanost (Bodenmann, 2017, 3; Ledermann et al., 2010, 201). Upitnik je dostupan na petnaest jezika (Bodenmann, 2017, 3). Budući da do sad taj upitnik nije bio primjenjivan u domaćim istraživanjima, za potrebe ovoga rada napravljen je njegov prijevod s engleskoga¹ na hrvatski jezik (korištena je metoda dvostrukoga prijevoda) te je provedeno istraživanje na uzorku od 245 zaručnika s ciljem provjere njegove faktorske strukture.

1 Iako je upitnik izvorno konstruiran na njemačkom jeziku, prijevod je upitnika od strane autora rada raden s engleske verzije upitnika, koju je ponudio sam autor upitnika (Bodenmann, 2017).

1. Metoda

1.1. Sudionici istraživanja

U istraživanju je sudjelovalo 245 polaznika zaručnikoga tečaja (prigodni uzorak) iz dvije župe u Zagrebu, jedne župe u Popovači te jedne župe u Lipiku, od čega je bilo 122 muškaraca i 123 žene. Istraživanjem je obuhvaćeno 122 parova i jedna zaručnica čiji je zaručnik bio odsutan. Dob sudionika istraživanja kretala se je od 20 do 45 godina ($M = 28,51$, $SD = 4,04$). 52,9% sudionika imalo je završenu višu školu ili fakultet, 40,2% srednju školu, 5,7% magisterij ili doktorat, a 1,2% osnovnu školu. Većina sudionika bila je zaposlena (91,9%), 4,1% nezaposlenih, 2% na školovanju, a 3% se nije izjasnilo o radnom statusu. Ukupno trajanje partnerske veze kretalo se je od 3 mjeseca do 11,5 godina (6% sudionika bilo je u vezi do godine dana, 9% bilo je u vezi do dvije godine, 17% do tri, 23% do pet te 18% do sedam godina, a po 13% bilo je u vezi u trajanju do 9 i više od 9 godina). U zajedničkom kućanstvu živjelo je 71% parova. Kod 11% parova prisutna je prva trudnoća, 8,2% već ima zajedničku djecu, a 1,6% ima djecu iz prethodnih veza.

1.2. Postupak istraživanja i metoda analize podataka

Podatci su prikupljeni anketiranjem zaručnika na zaručničkim tečajevima, u dogovoru s voditeljem tečaja, u vrijeme kada je održavano predavanje psihologa ili na samom kraju tečaja. S obzirom na to da na zaručničkim tečajevima parovi redovito sjede zajedno, prije početka anketiranja parovi su fizički razmješteni u prostoriji. Istraživanje je provedeno u skladu s etičkim načelima istraživanja u društvenim znanostima. Prije popunjavanja upitnika zaručnicima je objašnjena svrha i cilj istraživanja. Sudjelovanje u istraživanju bilo je dobrovoljno i anonimno. Sudionici su informirani da u bilo kojem trenutku mogu odustati od sudjelovanja u istraživanju ili odbiti odgovoriti na pitanje. Popunjavanje anketnoga upitnika sa širim setom pitanja trajalo je u prosjeku 50 minuta. Na kraju popunjavanja upitnika sudionici su informirani da, ako imaju potrebu dodatno razgovarati s nekim od stručnjaka o svojem partnerskom odnosu, za to im je osigurana stručna podrška u Obiteljskom savjetovalištu Caritasa Zagrebačke nadbiskupije.

Za unos i obradu podataka korišten je SPSS statistički program, verzija 20. U analizi podataka korištene su metode deskriptivne statistike, eksplorativne faktorske analize te koeficijent unutarnje pouzdanosti.

1.3. Instrument

Prvi dio upitnika sadržavao je pitanja kojima se ispituju sociodemografski podatci o sudionicima istraživanja (dob, spol, stupanj obrazovanja, radni status, procjena materijalnoga statusa te procjena važnosti vjere u osobnom životu i životu zaručnikâ). Nadalje, pitanja kojima su prikupljeni podatci o obilježjima partnerske veze zaručnikâ (način upoznavanja, s koliko su godina upoznali partnera,

trajanje partnerskoga odnosa, trajanje zaruka, iskustvo kohabitacije, trudnoće, zajednička djeca ili djeca iz prethodnih veza).

U istraživanju je korištena hrvatska verzija upitnika Upitnik suočavanja parova sa stresom u partnerkom odnosu (eng. Dyadic Coping Inventory, DCI; Bodenmann, 2008; Bodenmann, 2017; Ledermann et al., 2010). Upitnik se primjenjuje u kliničkoj praksi i istraživanjima za mjerenje doživljaja kvalitete komunikacije i partnerske podrške u situacijama suočavanja sa stresom. Uključuje procjenu načina kako se partneri nose sa stresnim situacijama u svojem partnerskom odnosu. Sastoji se od 37 čestica koje opisuju različita reagiranja partnera u situacijama kada je jedan ili kada su oba partnera pod stresom: Podržavajuće suočavanje se odnosi na pružanja podrške partneru u suočavanju sa stresom, bilo da je riječ o aktivnom rješavanju problema ili ublažavanju simptoma stresa. Delegirano suočavanje je usmjereno na rasterećivanje partnera i preuzimanje odgovornosti na sebe kako bi se smanjio stres kod partnera. Negativno suočavanje uključuje neprijateljske, ambivalentne i površne radnje i riječi koje nanose štetu partneru. Zajedničko suočavanje sa stresom odnosi se na situacije kada oboje partnera doživljavaju stres i simetrično zajednički sudjeluju u rješavanju stresne situacije. Osim učestalosti različitih načina reagiranja, upitnik ispituje i otvorenost komunikacije partnera te evaluira zadovoljstvo partnerskim suočavanjem. Svaka od 37 čestica procjenjuje se na skali Likertova tipa od pet stupnjeva (od 1 “vrlo rijetko” do 5 “vrlo često”) (Bodenmann, 2017, 1). Ukupni rezultat dobiva se kao zbroj svih rezultata na česticama od 1 do 35, nakon obrnutoga kodiranja čestica pod rednim brojevima 7, 10, 11, 15, 22, 25, 26 i 27. Čestice 36 i 37 evaluacijske su i ne zbrajaju se u ukupan rezultat. Teoretski raspon odgovora kreće se od 35 do 175 (pri čemu ukupni rezultat <111 označava dijadno suočavanje ispod prosjeka; DCI između 111–145 dijadno suočavanje u normalnom rasponu; DCI >145 dijadno suočavanja iznad prosjeka). Faktorsku strukturu originalnoga upitnika čini 10 faktora: 1. vlastiti način komunikacije o stresu s partnerom (eng. *stress communicated by oneself*, čestice 1, 2, 3 i 4); 2. vlastito podržavajuće suočavanje (eng. *supportive dyadic coping by oneself*, čestice 20, 21, 23, 24 i 29); 3. vlastito delegirano suočavanje (eng. *delegated dyadic coping by oneself*, čestice 28 i 30); 4. vlastito negativno suočavanje (eng. *negative dyadic coping by oneself*, čestice 22, 25, 26 i 27); 5. partnerov način komunikacije o stresu (eng. *stress communication of the partner*, čestice 16, 17, 18 i 19); 6. partnerovo podržavajuće suočavanje (eng. *supportive dyadic coping of the partner*, čestice 5, 6, 8, 9 i 13); 7. partnerovo delegirano suočavanje (eng. *delegated dyadic coping of the partner*, čestice 12 i 14); 8. negativno suočavanje partnera (eng. *negative dyadic coping by partner*, čestice 7, 10, 11 i 15); 9. zajedničko suočavanje sa stresom (eng. *common dyadic coping*, čestice 31, 32, 33, 34 i 35);² 10. evaluacija zadovoljstva zajedničkim suočavanjem sa stresom (eng. *evaluation of dyadic coping*, čestice 36 i 37). Psihometriji-

2 Sadržaj čestice 35 u ovom je istraživanju modificiran od izvornoga, koji glasi “Pažljivi smo jedno prema drugomu, vodimo ljubav i pokušavamo se tako nositi sa stresom”, u “Pažljivi smo jedno prema drugomu, nastojimo smanjiti napetost kroz međusobno iskazivanje nježnosti i tjelesne bliskosti”.

ska procjena DCI upitnika pokazala je u ranijim istraživanjima visoku unutarnju konzistentnost, koja se kreće u rasponu od 0,71 do 0,92 (Bodenmann, 2017, 1). Cronbach Alfa dobivena u ovom istraživanju iznosi 0,88. Na isto ukazuje i primjena prijevoda upitnika od strane autora na njemačkom jeziku (N = 216, $\alpha = 0,91$), talijanskom (N = 378, $\alpha = 0,90$) i francuskom jeziku (N = 198, $\alpha = 0,90$) (Bodenmann, 2017, 1; Ledermann et al., 2010, 205). Različite studije validacije DCI upitnika podupiru faktorsku strukturu izvorno objavljenu u validacijskoj studiji Bodenmanna iz 2017., s nekoliko razlika vezanih uz kulturalno osjetljive čestice. DCI je zaštićen međunarodnim autorskim pravima, no autor navodi da ga besplatno i bez posebnoga traženja suglasnosti mogu koristiti kliničari i istraživači (Bodenmann, 2017, 5).

2. Rezultati i rasprava

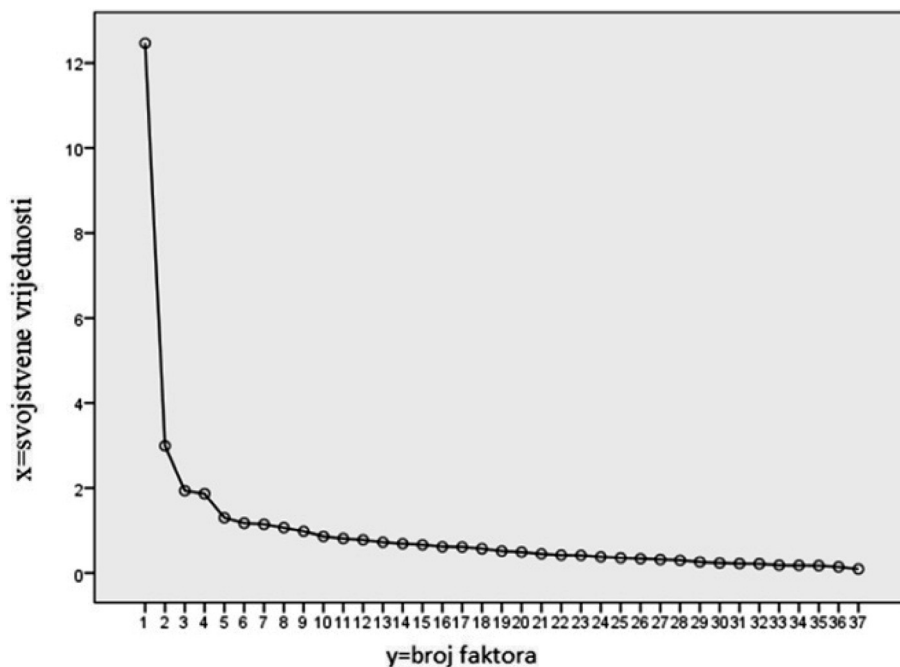
Radi provjere faktorske strukture Upitnika suočavanja parova sa stresom u partnerskom odnosu provedena je faktorska analiza. Provjera pogodnosti podataka za faktorsku analizu prema Kaiser–Meyer Olkinovu testu (KMO = 0,900) i Bartlettovu testu sfericiteta ($\chi^2 = 5134,81$; df = 666, p < 0,001) pokazala je da su podatci pogodni za faktorsku analizu. Budući je ovo prva primjena upitnika u Hrvatskoj, faktorska struktura navedenoga upitnika ispitivana je postupkom eksploratorne faktorske analize. Za provjeru faktorske strukture upitnika korištena je analiza glavnih komponenata. Za donošenje odluke o broju faktora korišteni su Kaiser–Guttmanov kriterij i Cattellov scree test.

Tablica 1. Matrica ekstrakcije glavnih komponenti Upitnika suočavanja parova sa stresom u partnerskom odnosu

Table 1. Extraction matrix of the main components of the Dyadic Coping Inventory

Komponente	Postotak ekstrahirane varijance			Postotak rotirane varijance		
	Veličina karakterističnoga korijena	Postotak objašnjene varijance	Kumulativni postotak objašnjene varijance	Veličina karakterističnoga korijena	Postotak objašnjene varijance	Kumulativni postotak objašnjene varijance
1	12,465%	33,688%	33,688%	5,203%	14,063%	14,063%
2	2,993%	8,089%	41,778%	4,265%	11,527%	25,590%
3	1,937%	5,235%	47,013%	2,695%	7,285%	32,875%
4	1,866%	5,042%	52,055%	2,649%	7,161%	40,036%
5	1,300%	3,514%	55,569%	2,518%	6,805%	46,841%
6	1,174%	3,174%	58,743%	2,360%	6,379%	53,220%
7	1,149%	3,104%	61,848%	2,167%	5,858%	59,078%
8	1,068%	2,887%	64,735%	2,093%	5,657%	64,735%

Ekstrahirane glavne komponente rotirane su uz pomoć Varimax rotacije. Faktorskom analizom ekstrahirano je osam faktora kojima se ukupno objašnjava 64,73% varijance (*Tablica 1*).

Grafikon 1. Grafički prikaz faktora prema Cattelovu scree-testu — Upitnik suočavanja parova sa stresom u partnerskom odnosu

Graph 1. Graphical representation of factors according to Cattell's Scree Test — Dyadic Coping Inventory

Scree test (*Grafikon 1*) pokazuje značajan pad u veličini karakterističnoga korijena nakon prvih četiri faktora te manje značajne padove nakon toga bez očiglednoga prijeloma. Prema broju komponenti koje se na *scree plotu* nalaze na najstrmijem dijelu krivulje, nameće se zaključak o zadržavanju četiri faktora, što bi, ako ekstrahiramo ta četiri faktora, objasnilo 52,05% ukupne varijance. Dodatna četiri faktora objašnjavaju 12,6% više ukupne varijance. S obzirom na sadržajnu raspodjelu čestica po faktorima, tj. s obzirom na to da kriterij interpretabilnosti sugerira zadržavanje 8 faktora, a ujedno se slaže i s drugim kriterijima odabira broja zadržanih faktora, odlučili smo se na zadržavanje osmofaktorske strukture upitnika. Faktori su imenovani sukladno sadržaju čestica i u skladu s relevantnim izvorima literature. Iz *Tablice 2* zamjetno je da postoji velika razlika u visini saturacija pojedinih čestica na faktorima (od 0,486 do 0,788). Većina čestica ima relativno visoku saturaciju na samo jednom faktoru. Kako bi se dobila što jasnija struktura, u interpretaciji komponenti korištene su korelacije varijabli i komponenti veće od 0,40 (*Tablica 2*). Temeljem faktorske analize jedna je če-

stica isključena jer se projicirala na više komponenti, a jedna nije imala ni jednu značajnu saturaciju (uz kriterij $>0,40$). Sadržaj čestica koje su izbačene odnosi se na čestice upitnika: “Moj partner/ica preuzima na sebe poslove koje ja obično radim kako bi mi pomogao/la” (čestica 12)³ i “Govorim partneru/ici da njegova/njezin problem nije tako grozan i pomažem mu/njoj da sagleda tu situaciju u drugačijem svjetlu” (čestica 23).⁴

Tablica 2. Rotirana matrica glavnih komponenti (Varimax rotacija) Upitnika suočavanja parova sa stresom u partnerskom odnosu

Table 2. Rotated matrix of the main components (Varimax rotation) of the Dyadic Coping Inventory

Redni broj i naziv faktora	Redni broj čestice u upitniku i sadržaj čestice	Faktori							
		1	2	3	4	5	6	7	8
1. Doživljaj zajedništva i zadovoljstva međusobnom podrškom	20. Pokazujem suosjećanje i razumijevanje za partnera.	,491							
	21. Pokazujem partneru/ici da sam na njezinoj/njegovoj strani.	,486							
	31. Nastojimo se zajedno nositi s problemom i tražiti rješenja.	,746							
	32. Uključujemo se u ozbiljnu raspravu o problemu i promišljamo što treba učiniti.	,693							
	33. Pomažemo jedno drugomu da sagledamo problem iz različitih perspektiva i vidimo ga u novom svjetlu.	,718							
	34. Pomažemo jedno drugomu opustiti se kroz zajedničke aktivnosti (npr. slušanje glazbe, gledanje TV-a).	,736							

3 Saturacija čestice na prvom faktoru iznosi 0,022, na drugom 0,419, na trećem 0,047, četvrtom 0,352, petom -0,098, šestom 0,130, sedmom 0,059 i osmom 0,482.

4 Saturacija čestice na prvom faktoru iznosi 0,199, na drugom 0,257, na trećem 0,073, četvrtom -0,025, petom -0,190, šestom 0,165, sedmom 0,395 i osmom 0,241.

	35. Pažljivi smo jedno prema drugomu, nastojimo smanjiti napetost kroz međusobno iskazivanje nježnosti i tjelesne bliskosti.	,706							
	36. Zadovoljan sam podrškom koju dobivam od svojega partnera/ice i načinom na koji se zajednički nosimo sa stresnim situacijama.	,564							
	37. Zadovoljan sam podrškom koju dobivam od svojega partnera i koju ja pružam partneru te smatram da se kao par učinkovito nosimo sa stresom.	,639							
2. Podržavajuće ponašanje partnera u situacijama osobne izloženosti stresu	5. Moj partner/ica pokazuje suosjećanje i razumijevanje za mene.	,788							
	6. Moj partner/ica mi pokazuje da je na mojoj strani.	,754							
	8. Moj partner/ica mi pomaže da sagledam tu situaciju u drugačijem svjetlu.	,717							
	9. Moj partner/ica me sluša i daje mi priliku da kažem ono što me stvarno muči.	,656							
	13. Moj partner/ica mi pomaže analizirati situaciju kako bih se bolje mogao/la suočiti s problemom.	,557							
	14. Kada osjećam da imam previše posla, moj partner/ica mi pomaže da izidem na kraj s tim.	,498							
3. Vlastito nepodržavajuće ponašanje prema partneru	22. Okrivljujem partnera/icu da se ne zna dovoljno dobro nositi s problemima.		,726						

	25. Ne doživljam ozbiljno partnerovu/partneričinu stresnu situaciju.			,788				
	26. Kada je moj partner/ica pod stresom, ja se obično povlačim.			,642				
	27. Pružam partneru/ici podršku, ali to činim nevoljko i nemotivirano jer smatram da treba sam/a pronaći svoj način kako će se nositi s problemom.			,668				
4. Otvoreno iskazivanje osobnih očekivanja i potrebe za podrškom od partnera	1. Dajem partneru/ici do znanja da cijenim njegovu/njezinu konkretnu podršku, savjet ili pomoć.			,522				
	2. Zamolim svojeg partnera/icu da učini nešto za mene u situacijama kad sam previše zaposlen/a.			,693				
	3. Svojim ponašanjem pokažem partneru/ici da se ne osjećam dobro ili da imam problem.			,735				
	4. Otvoreno kažem svojem partneru/ici kako se osjećam i da bih cijenila/o njegovu/njezinu podršku.			,725				
5. Nepodržavajuće ponašanje partnera u situacijama osobne izloženosti stresu	7. Moj partner/ica me okrivljuje da se ne znam sam/a dobro nositi s problemima.			,736				
	10. Moj partner/ica ne shvaća moju situaciju ozbiljno.			,743				
	11. Moj partner/ica mi pruža podršku, ali to čini nevoljko i nemotivirano.			,624				
	15. Kada sam pod stresom, moj se partner/ica povlači.			,496				

6. Partnerovo otvoreno iskazivanje očekivanja i potrebe za podrškom	16. Daje mi do znanja da cijeni moju konkretnu podršku, savjet ili pomoć.							,506		
	17. Zamoli me da učinim nešto za njega/nju u situacijama kad je previše zaposlen/a.							,621		
	18. Kroz svoje ponašanje pokazuje mi da se ne osjeća dobro i da ima problem.							,730		
	19. Otvoreno mi govori kako se osjeća i da bi cijenio/la moju podršku.							,719		
7. Aktivno slušanje i podrška partneru u traženju rješenja	24. Slušam partnera/icu i dajem mu/joj priliku (prostor i vrijeme) da kaže ono što ga/ju stvarno muči.							,667		
	29. Pokušavam zajedno s partnerom analizirati situaciju na objektivan način i pomažem mu/njoj razumjeti i riješiti problem.							,553		
8. Preuzimanje zadataka na sebe s ciljem rasterećenja partnera	28. Preuzimam na sebe poslove koje obično radi moj partner/ica kako bih mu/joj pomogao.								,763	
	30. Kada moj partner/ica ima previše posla, pomažem mu/njoj da iziđe na kraj s tim.								,594	

U Tablici 2 prikazani su dobiveni faktori na uzorku sudionika u ovom istraživanju. Radi veće sadržajne preglednosti, pri interpretaciji dobivenih faktora, faktori su grupirani prema sljedećim dimenzijama:⁵

2.1. Faktori koji opisuju doživljaj ispitanika o ponašanju partnera u situaciji osobnoga suočavanja sa stresom (drugi i peti faktor)

Drugi faktor “Podržavajuće ponašanje partnera u situacijama osobne izloženosti stresu” obuhvaća šest čestica (5, 6, 8, 9, 13 i 14, $\alpha = 0,875$). Čestice opisuju podržavajuće ponašanje partnera u situacijama osobnoga suočavanja sa stresom

5 U nazivima faktora “partner” se odnosi i na muški i na ženski rod.

(iskazivanje suosjećanja i razumijevanja, iskazivanje partnera da je na našoj strani, podrška u sagledavanju situacije u drugačijem svjetlu, aktivno slušanje od strane partnera i davanje prilike da kažemo ono što nas stvarno muči, pomoć partnera u analizi situacije kako bi se mogli bolje suočiti s problemom). Osim tih načina reagiranja, koji se poklapaju sa šestim faktorom u istraživanju Bodenmann (2017, 1), na uzorku našega istraživanja u taj faktor ušla je i čestica “Kad osjećam da imam previše posla, moj partner mi pomaže da izidem na kraj s tim”. Visoka srednja vrijednost dobivena na tom faktoru (*Tablica 3*) pokazuje da sudionici istraživanja izražavaju doživljaj visoke razine partnerova podržavajućega ponašanja.

Peti faktor “Nepodržavajuće ponašanje partnera u situacijama osobne izloženosti stresu” obuhvaća četiri čestice (7, 10, 11 i 15, $\alpha = 0,701$). Odnosi se na doživljaj partnerova negativnoga reagiranja, koje uključuje okrivljavanje od strane partnera da se ne znamo sami dobro nositi s problemima, banaliziranje problema, nevoljko i nemotivirano pružanje podrške ili povlačenje iz odnosa kada smo pod stresom. Taj se faktor u potpunosti poklapa s česticama osmoga faktora dobivenoga u istraživanju Bodenmann (2017, 1).

2.2. Faktori koji opisuju doživljaj ispitanika o vlastitom ponašanju prema partneru u situaciji kada se partner suočava sa stresom (treći, sedmi i osmi faktor)

Treći faktor “Vlastito nepodržavajuće ponašanje prema partneru” obuhvaća četiri čestice (22, 25, 26 i 27, $\alpha = 0,752$). Odnosi se na procjenu učestalosti vlastitoga negativnoga reagiranja, koje uključuje naše okrivljavanje partnera da se ne zna dovoljno dobro nositi s problemima, banaliziranje problema, povlačenje iz odnosa kada je partner pod stresom te nevoljko i nemotivirano pružanje podrške partneru. Taj se faktor također u potpunosti poklapa s česticama četvrtoga faktora dobivenoga u istraživanju Bodenmann (2017, 1).

Sedmi faktor “Aktivno slušanje i podrška partneru u traženju rješenja” obuhvaća dvije čestice (24 i 29, $\alpha = 0,682$). Odnosi se na vlastito pozitivno reagiranje prema partneru, koje uključuje aktivno slušanje, pružanje prilike da partner kaže što ga stvarno muči, podrška partneru u objektivnom sagledavanju situacije, boljem razumijevanju i rješavanju problema. Taj se faktor po sadržaju čestica djelomično poklapa s česticama drugoga faktora dobivenoga u istraživanju Bodenmann (2017, 1).

Osmi faktor “Preuzimanje zadataka na sebe s ciljem rasterećenja partnera” obuhvaća dvije čestice (28 i 30, $\alpha = 0,672$). Odnosi se na procjenu osobnoga ponašanja usmjerenoga na preuzimanje poslova i odgovornosti na sebe s ciljem rasterećenja partnera i olakšavanja njegova nošenja sa stresom. Taj se faktor po sadržaju čestica poklapa s česticama trećega faktora dobivenoga u istraživanju Bodenmann (2017, 1).

2.3. Faktori koji opisuju doživljaj ispitanika o osobnoj i partnerovoj spremnosti na otvorenu komunikaciju o očekivanjima i potrebi za podrškom kod suočavanja sa stresom (četvrti i šesti faktor)

Četvrti faktor “Otvoreno iskazivanje osobnih očekivanja i potrebe za podrškom” obuhvaća četiri čestice (1, 2, 3 i 4, $\alpha = 0,781$). Odnosi se na vlastiti način komunikacije, koji uključuje davanje do znanja partneru da cijesimo njegovu konkretnu podršku, savjet ili pomoć, spremnost da se zamoli partnera da učini nešto za nas u situacijama kad smo previše zaposleni, pokazivanje partneru da se ne osjećamo dobro ili da imamo problem te otvoreno komuniciranje o svojim osjećajima i potrebi za podrškom. Taj se faktor u potpunosti poklapa s česticama prvoga faktora dobivenoga u istraživanju Bodenmann (2017, 1).

Šesti faktor “Partnerovo otvoreno iskazivanje očekivanja i potrebe za podrškom” obuhvaća četiri čestice (16, 17, 18 i 19, $\alpha = 0,768$). Odnosi se na procjenu spremnosti partnera da nam otvoreno pokaže da cijeni našu konkretnu podršku, savjet ili pomoć, da nas zamoli da učinimo nešto za njega u situacijama kad je previše zaposlen, da pokaže svojim ponašanjem da se ne osjeća dobro ili da ima problem te da otvoreno iskaže kako se osjeća i da bi cijenio našu podršku. Taj faktor u potpunosti se poklapa s česticama petoga faktora dobivenoga u istraživanju Bodenmann (2017, 1).

2.4. Faktor koji opisuje doživljaj zajedništva i zadovoljstva međusobnom podrškom u situaciji suočavanja sa stresom (prvi faktor)

Prvi faktor “Doživljaj zajedništva i zadovoljstva međusobnom podrškom” obuhvaća devet čestica (20, 21, 31, 32, 33, 34, 35, 36 i 37, $\alpha = 0,914$). Odnosi se na doživljaj razine međusobnoga pokazivanja suosjećanja, razumijevanja i pažnje, davanja do znanja da smo na istoj strani, spremnost na zajedničko traženje rješenja, uključivanje oba partnera u raspravu o problemu i donošenje odluke što treba učiniti, zajedničko sagledavanje problema iz različitih perspektiva, opuštanje partnera kroz zajedničke aktivnosti, doživljaj zadovoljstva podrškom partnera te doživljaj učinkovitosti zajedničkoga nošenja sa stresom. Taj se faktor po sadržaju čestica poklapa s dva faktora u istraživanju Bodenmann (2017, 1), odnosno s faktorima “Zajedničko suočavanje sa stresom” (čestice 31, 32, 33, 34 i 35) te “Evaluacija partnerskoga suočavanja sa stresom u partnerskom odnosu” (čestice 36 i 37). Uz sadržajno preklapanje s navedena dva faktora, taj faktor uključuje i čestice 20 i 21, koje se u istraživanju Bodenmann (2017, 1) nalaze u sklopu faktora “Vlastito podržavajuće suočavanja sa stresom”. Visoka srednja vrijednosti dobivena na tom faktoru (Tablica 3) ukazuje na to da je riječ o partnerima koji izražavaju visoku razinu zadovoljstva zajedničkim podržavajućim suočavanjem sa stresom u partnerskom odnosu.

Tablica 3. Prosječne vrijednosti na dobivenim faktorima na Upitniku suočavanja parova sa stresom u partnerskom odnosu

Table 3. Average values on factors obtained on the Dyadic Coping Inventory

	Min	Max	M (UR)	SD (UR)	M	SD
Doživljaj zajedništva i zadovoljstva međusobnom podrškom	14	45	37,78	5,97	4,19	,663
Podržavajuće ponašanje partnera u situacijama osobne izloženosti stresu	9	30	24,52	4,25	4,09	,708
Vlastito nepodržavajuće ponašanje prema partneru	4	20	7,09	2,99	1,77	,747
Otvoreno iskazivanje osobnih očekivanja i potrebe za podrškom od partnera	5	20	15,35	3,17	3,84	,792
Nepodržavajuće ponašanje partnera u situacijama osobne izloženosti stresu	4	20	7,70	3,17	1,92	,792
Partnerovo otvoreno iskazivanje očekivanja i potrebe za podrškom	4	20	14,94	3,12	3,74	,780
Aktivno slušanje i podrška partneru u traženju rješenja	3	10	8,28	1,43	4,14	,716
Preuzimanje zadataka na sebe s ciljem rasterećenja partnera	4	15	11,39	2,28	5,69	1,137
Ukupan rezultat na upitniku	78	183,71	130,79	15,30		
Min = minimum, Max = maksimum, M(UR) = srednja vrijednost (ukupni rezultat), SD (UR) = standardna devijacija (ukupni rezultat), M = srednja vrijednost (prosječni rezultat), SD = standardna devijacija (prosječni rezultat).						

Dobivene prosječne vrijednosti pokazuju da sudionici istraživanja najučestalije izražavaju doživljaj zajedništva i zadovoljstva međusobnom podrškom u suočavanju sa stresom u partnerskom odnosu, te doživljaj podržavajućega ponašanja partnera u situacijama osobne izloženosti stresu, a najmanje je često izražena percepcija vlastitoga i partnerova nepodržavajućega ponašanja. Navedeno je u skladu s istraživanjem Bodenmanna iz 2005. (usp. Shujja et al., 2020, 184), koje govori da tijekom dijadnoga suočavanja partneri uglavnom nastoje djelovati podržavajuće jedni na druge neovisno o tom doživljava li stres primarno jedan ili oboje partnera. Važno je naglasiti, što je ujedno i metodološko ograničenje istraživanja, da su sudionici ovoga istraživanja zaručnici koji su upitnik popunjavali u fazi neposredno pred sklapanje braka, u kojoj je uobičajeno prisutna pozitivna valorizacija partnerskoga odnosa. Ukupan rezultat na upitniku (koji ne uključuje čestice 36 i 37) iznosi 122,35, te spada u dijadno suočavanje u normalnom rasponu.

Zaključak

Doživljaj zajedništva i zadovoljstva međusobnom podrškom ($\alpha = 0,914$), Podržavajuće ponašanje partnera u situacijama osobne izloženosti stresu ($\alpha = 0,875$), Vlastito nepodržavajuće ponašanje prema partneru ($\alpha = 0,752$), Otvoreno iskazivanje osobnih očekivanja i potrebe za podrškom od partnera ($\alpha = 0,781$), Nepodržavajuće ponašanje partnera u situacijama osobne izloženosti stresu ($\alpha = 0,701$), Partnerovo otvoreno iskazivanje očekivanja i potrebe za podrškom ($\alpha = 0,768$), Aktivno slušanje i podrška partneru u traženju rješenja ($\alpha = 0,682$) te Preuzimanje zadataka na sebe s ciljem rasterećenja partnera ($\alpha = 0,672$). Opisana faktorska struktura ukazuje na relativno dobra metrijska obilježja korištenoga upitnika na hrvatskom jeziku dobivena na uzorku polaznika zaručnickoga tečaja. Ekstrahirani faktori nisu u potpunosti podudarni s faktorskom strukturom originalnoga upitnika (Bodenmanna, 2017, 1), što ukazuje na određene specifičnosti u primjeni hrvatske verzije upitnika. Dobivene rezultate faktorske analize treba sagledati u kontekstu specifičnih obilježja uzorka ovoga istraživanja (parovi koji se nalaze u specifičnom razdoblju partnerskoga odnosa neposredno prije ulaska u brak) te metodoloških ograničenja, koja se odnose na prigodni uzorak polaznika zaručnickoga tečaja te na činjenicu da dva faktora sadrže samo po dvije čestice, no unatoč tomu zbog sadržajne smislenosti zadržani su i prikazani u konačnoj faktorskoj strukturi upitnika. Unatoč navedenim metodološkim ograničenjima, može se zaključiti da je ovo istraživanje rezultiralo mjernim instrumentom zadovoljavajuće pouzdanosti koji se može koristiti u daljnjim istraživanjima. U budućim bi istraživanja bilo važno provjeriti faktorsku strukturu upitnika na poduzorku ženskih i muških sudionika istraživanja, kao i na uzorku bračnih i izvanbračnih partnera koji se nalaze u različitim specifičnim životnima situacijama (primjerice koji se suočavaju sa zdravstvenim, financijskim problemima, roditeljstvom djeteta s teškoćama i drugim izazovima). Osim u istraživačke svrhe, kako navodi i sam Bodenmann (2017, 1), instrument može poslužiti i u praktične svrhe, u stručnom individualnom ili partnerskom savjetovanju.

Literatura

- Berc, Gordana (2012). Obiteljska otpornost — teorija i primjena koncepta u socijalnom radu. *Ljetopis socijalnog rada*, 19(1), 145–167.
- Bodenmann, Guy (2008). Dyadic coping and the significance of this concept for prevention and therapy. *Zeitschrift für Gesundheitspsychologie*, 16(3), 108–111.
- Bodenmann, Guy (2017). Dyadic Coping Inventory U: J. Lebow et al. (ur.), *Encyclopedia of Couple and Family Therapy* (str. 1–5). Cham: Springer.
- Bradley, James M.; Hojjat, Mahzad (2017). A model of resilience and marital satisfaction. *Journal of Social Psychology*, 157(5), 588–601.
- Brkić, Ivica; Rijavec, Majda (2011). Izvori stresa, suočavanje sa stresom i životno zadovoljstvo učitelja razredne i predmetne nastave. *Napredak*, 152(2), 211–225.
- Cheung, Maria (2008). Resilience of older immigrant couples: Long-term marital satisfaction as a protective factor. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 7(1), 19–38.

- Čudina Obradović, Mira; Obradović, Josip (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing.
- Doležal, Dalibor (2006). Otpornost i prevencija poremećaja u ponašanju. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 41(1), 87–103.
- Fergus, Karen; Skerrett, Karen (2015). Resilient couple coping revisited: Building relationship muscle. U: K. Skerrett i K. Fergus (ur.), *Couple Resilience* (str. 199–210). Dordrecht: Springer.
- Ferić, Martina; Maurović, Ivana; Žižak, Antonija (2016). Izazovi istraživanja otpornosti obitelji. *Kriminologija i socijalna integracija*, 24(1), 3–25.
- Glavina Jelaš, Ivana; Korak, Dunja; Dević, Ivan (2014). Adaptivni i maladaptivni načini suočavanja sa stresom kod policijskih službenika. *Sigurnost*, 56(3), 203–211.
- Kalebić Maglica, Barbara (2007). Uloga izražavanja emocija i suočavanja sa stresom vezanim uz školu u percepciji raspoloženja i tjelesnih simptoma adolescenata. *Psihološki teme*, 16(1), 1–26.
- Ledermann, Thomas; Bodenmann, Guy; Gagliardi, Simona; Charvoz, Linda; Verardi, Sabrina; Rossier, Jerome; Bertni, Ana M.; Iafrate, Raffaella (2010). Psychometrics of the Dyadic Coping Inventory in three language groups. *Swiss Journal of Psychology*, 69(4), 201–212.
- Milić Babić, Marina; Laklija, Maja (2013). Strategije suočavanja kod roditelja djece predškolske dobi s teškoćama u razvoju. *Socijalna psihijatrija*, 41(4), 215–225.
- Mirjanić, Latica; Milas, Goran (2011). Uloga samopoštovanja u održavanju subjektivne dobrobiti u primjeni strategija suočavanja sa stresom. *Društvena istraživanja*, 20(3), 711–727.
- Mirosavljević, Anja; Ćosić, Andrea (2021). Otpornost obitelji djece s problemima u ponašanju i intervencije koje ju potiču – doživljaj stručnjaka u sustavu socijalne skrbi. *Revija za socijalnu politiku*, 28(1), 95–112.
- Obradović, Josip; Čudina–Obradović, Mira (1998). Bračna kvaliteta: poimanje, uzroci i posljedice. *Društvena istraživanja*, 7(4–5), 659–682.
- Pavlović, Žana; Sindik, Joško (2014). Situacijsko suočavanje sa stresom kod odgojitelja. *Sigurnost*, 56(3), 187–201.
- Reid David W.; Ahmad Saunia (2015). Identification with the relationship as essential to marital resilience: Theory, application, and evidence. U: K. Skerrett i K. Fergus (ur.), *Couple Resilience* (str. 139–161). Dordrecht: Springer.
- Sanford, Kith; Backer–Fulghum, Lindsey M.; Carson, Chelsea (2015). Couple resilience inventory: Two dimensions of naturally occurring relationship behavior during stressful life events. *Psychological Assessment*, 28(10), 1243–1254.
- Shujja, Sultan; Adil, Adnan; Randall, Ashley K.; Bodenmann, Guy; Malik, Farah (2020). Psychometric properties and validity of dyadic coping inventory — Urdu version for use in Pakistan. *Interpersona*, 14(2), 183–199.
- Vulić–Prtorić, Anita (2001). Suočavanje sa stresom i depresivnost u djece i adolescenata. *Suvremena psihologija*, 4(1–2), 25–39.

Factor Structure of the Croatian Version of the Dyadic Coping Inventory

Maja Laklija*, Slavica Blažeka Kokorić**, Antun Volenik***

Summary

The aim of this paper is to check the factor structure and metric characteristics of the Croatian version of the questionnaire, Dyadic Coping Inventory (Bodenmann, 2008). The research was conducted on a sample of 245 persons who attended a pre-marriage course as an integral part of preparation for the sacrament of marriage within the Catholic Church. Factor analysis was used in the data analysis. A structure of eight factors was obtained: "Experience of togetherness and satisfaction with mutual partner's support", "Supportive behaviour of partner in situations of personal exposure to stress", "Own non-supportive behaviour towards partner", "Open expression of personal expectations and needs for support from partner", "Non-supportive behaviour of partner in situations of personal exposure to stress", "Partner's open expression of expectations and needs for support", "Active listening and support to partner in finding solutions" and "Taking partners tasks to relieve partner". Verification of the metric characteristics has shown a satisfactory reliability of the sub-scales obtained and the possibility of further application of this questionnaire. Given that the extracted sub-scales are not fully matched to the factor structure of the original questionnaire, the results obtained point to certain specifics in the application of the Croatian version of this questionnaire.

Keywords: partnership; stress; coping; metric characteristics of questionnaire

* Maja Laklija, Full Professor, Faculty of Law, University of Zagreb. Address: Nazorova 51, 10000 Zagreb, Croatia. E-mail: mlaklija@pravo.hr

** Slavica Blažeka Kokorić, Full Professor, Faculty of Law, University of Zagreb. Address: Nazorova 51, 10000 Zagreb, Croatia. E-mail: sblazeka@pravo.hr

*** Antun Volenik, Assistant Professor, Faculty of Philosophy and Religious Studies, University of Zagreb. Address: Jordanovac 110, 10000 Zagreb, Croatia. E-mail: voleniksj@gmail.com